שִׁית מְאָה וְחַד סָרֵי הָווֹ – שש מאות ואחת עשרה היא, זהו מנין המצוות אותן ציוה לנו משה מפי ה', ושתיים נוספות, 'אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ', ו'לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי' (שמות כ ב), מִפְּנֵי הַגְּבוּרָה שְׁמָעָנוּם – מפי הקב"ה עצמו, יחד הרי שש מאות ושלוש עשרה מצוות.

(סִימָן לזכרון הסוגיא שלהלן, דמשמ"ק ס"ק).

רב שמלאי מבאר שהנביאים מיעטו ממנין המצוות: אף שמנין המצוות הוא תרי"ג, בָּא דָּוִד וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת עֶשְׂרֵה, דִּכְתִיב (תהלים טו א־ה), 'מִזְמוֹר לְדָוִד, [ה'] מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ מִי יִשְׁכֹּן בְּהַר קָדְשֶׁךָ, הוֹלֵךְ תָּמִים, וּפֹעֵל צֶדֶק, וְדוֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ, לֹא רָגַל עַל לְשׁוֹנוֹ, לֹא עָשָׂה לְרֵעֵהוּ רָעָה, וְחֶרְפָּה לֹא נָשָׂא עַל קְרוֹבוֹ, נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס, וְאֶת יִרְאֵי ה' יְכַבֵּד, נִשְׁבַּע לְהָרַע וְלֹא יָמֵר, כַּסְפּוֹ לֹא נָתַן בְּנֶשֶׁךְ, וְשֹׁחַד עַל נָקִי לֹא לָקָח, הרי אחת עשרה מצוות, ומסיים הפסוק 'עֹשֵׂה אֵלֶּה לֹא יִמּוֹט לְעוֹלָם'.

ביאור המצוות שמנה דוד: 'הוֹלֵךְ תָּמִים', זֶה אַבְרָהָם שקיים מצוות ה' בשלמות ובתמימות, דִּכְתִיב (בראשית יז א), שאמר ה' לאברהם 'הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים'.

'פּוֹעֵל צֶדֶק' – שעושה מלאכתו באמונה, בְּגוֹן אַבָּא חִלְקִיָּהוּ, שלא השיב לחכמים כשבירכוהו לשלום כיון שהיה שכיר יום ולא רצה להפסיק ממלאכתו, כמבואר בתענית (כג.).

'וְדוֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ', בְּגוֹן רַב סַפְרָא, שבא אדם לקנות ממנו חפץ והציע סכום תמורתו, אך רב ספרא לא ענה לו כיון שקרא קריאת שמע. הקונה חשב שאינו רוצה למכור בסכום זה והוסיף על המחיר, ומשסיים רב ספרא קריאת שמע אמר שימכור לו בסכום הראשון, כיון שמתחילה חשב בליבו למכור בסכום זה, וזהו 'ודובר אמת בלבבו'.

'לֹא רָגַל עַל לְשׁוֹנוֹ' – לא היה שקר בלשונו, זֶה יַעֲקֹב אָבִינוּ, דִּכְתִיב (בראשית כז יב) כאשר אמרה לו אמו שיאמר לאביו שהוא עשו ויטול את הברכות, לא רצה יעקב לשקר, ואמר 'אוּלַי יְמוּשֵׁנִי אָבִי וְהָיִיתִי בְעֵינָיו כִּמְתַעְתֵּעַ'. ואף שלבסוף עשה כן, היה זה בעל כרחו על פי הדיבור שנאמר לרבקה בנבואה.

'לֹא עָשָׂה לְרֵעֵהוּ רָעָה', שֶׁלֹּא יָרַד לְאוּמָנוּת חֲבֵירוֹ – שלא הזיק לאומנות חבירו על ידי שעסק בה בסמוך אליו.

'וְחֶרְפָּה לֹא נָשָׂא עַל קְרוֹבוֹ', זֶה הַמַּקְרֵב אֶת קְרוֹבָיו, שלא סבל ושתק כשקרובו בחרפה, אלא קירבו והסיר חרפתו ממנו.

'נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס' – הנמאס לקב"ה בזוי הוא בעיניו, זֶה חִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ, שֶׁגִּירֵר עֲצָמוֹת אחז אָבִיו בְּמִטָּה שֶׁל חֲבָלִים ולא של בסף וזהב כראוי למלך, כיון שהיה רשע ונמאס בעבודת כוכבים.

'וְאֶת יִרְאֵי ה' יְכַבֵּד', זֶה יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה, שֶׁכְּשֶׁעָשָׂה שֶׁהָיָה רוֹאֶה תַּלְמִיד חָכָם הָיָה עוֹמֵד מִכִּסְאוֹ וּמְחַבְּקוֹ וּמְנַשְּׁקוֹ, וְקוֹרֵא לוֹ (אֲבִי אָבִי) רַבִּי רַבִּי, מָרִי מָרִי – אדוני.

'נִשְׁבַּע לְהָרַע וְלֹא יָמֵר' – ואינו עובר על שבועתו, כְּרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן – פעמים שהיה רבי יוחנן אומר, אֶהֱא [–אהיה] בְּתַעֲנִית עַד שֶׁאֶבָא לְבֵיתִי, וזהו 'נשבע להרע' לעצמו שלא יאכל, ואף שאין שבועה זו חלה היה מקפיד לקיימה כדי שלא יתרגל לעבור על שבועתו.

'כַּסְפּוֹ לֹא נָתַן בְּנֶשֶׁךְ' – שלא הלוה בריבית, וְאַפִּילּוּ בְּרִבִּית לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים המותרת מהתורה, כדי שלא ימשך על ידי כך ויבוא להלוות בריבית גם לישראל.

'וְשֹׁחַד עַל נָקִי לֹא לָקָח' – אפילו שוחד שהיה רשאי לקחת על פי דין, לא לקח, בְּגוֹן רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי, שהיה אריסו מביא לו סל פירות משדהו בכל ערב שבת. פעם אחת בא לפניו האריס ביום חמישי כדי שידון בינו לבין חברו, ואגב כך הקדים והביא לו את הפירות, אך רבי ישמעאל סירב לקחתם משום שוחד אף שהיו הפירות שלו, כמבואר בכתובות (קה:).

אלו הן אחת עשרה המצוות שמנה דוד, ונאמר שם 'עֹשֵׂה אֵלֶּה לֹא יִמּוֹט לְעוֹלָם', כלומר שהמקיימן בשלמות כפי שעשו צדיקים אלו לא יימוט לעולם.

מעשה לגבי ביאור הפסוק 'עושה אלה לא ימוט לעולם': לאחר שהוזכרו בפסוק אחת עשרה המצוות שנתבארו לעיל, כָּתְבִים (תהלים טו ה) 'עֹשֵׂה אֵלֶּה לֹא יִמּוֹט לְעוֹלָם'. כְּשֶׁהָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל מַגִּיעַ לַמִּקְרָא הַזֶּה, הָיָה בּוֹכֶה, וְאָמַר, מַאן דְּעָבִיד לְהוּ לְכוּלְּהוּ – רק המקיים את כל המצוות הללו, הוּא דְּלָא יְמוּט, שהרי משמע עושה כל אלה, הָא חָדָא מִינַּיְיהוּ – אך המקיים אחת מהן יְמוּט, כיון שאינו מקיים את השאר. דוחה הגמרא: אָמְרוּ לֵיהּ לרבן גמליאל בתמיה, מִי כְּתִיב – וכי נכתב בפסוק 'עֹשֵׂה כָּל אֵלֶּה' שנלמד שרק העושה את כולן לא ימוט, והרי 'עֹשֵׂה אֵלֶּה' כְּתִיב, ואם כן משמע שאֲפִילּוּ כַּחֲדָא מִינַּיְיהוּ – בקיום אחת מהן, גם נאמר 'לא ימוט'.

והביאו לרבן גמליאל ראיה שכך הדבר, דְּאִי לֹא תֵּימָא הָכֵי – שאם לא תאמר כך שהכוונה ב'אלה' היא גם לאחד מהאמורים בפרשה, הרי כְּתִיב קְרָא אַחֲרִינָא לגבי איסורי ערוה (ויקרא יח כב), 'אַל תִּטַּמְּאוּ בְּכָל אֵלֶּה', וכי חָתֻם נָמֵי – גם שם נפרש שהַנּוֹגֵעַ בְּכָל אֵלֶּה האמורים בפרשה הוּא דְּמִטַּמֵּא – הוא שנטמא, אבל העובר רק בַּחֲדָא מִינַּיְיהוּ – באחד מהם לֹא נטמא, והרי אין זה יתכן, אֶלָּא לָאו – אלא ודאי שם פירוש 'כל אלה' הוא שלא להטמא בְּאַחַת מִכָּל אֵלֶּה, ואם כן הָכָא נָמֵי – גם כאן לגבי המצוות שמנה דוד, הכוונה 'עושה אלה' היא בְּאַחַת מִכָּל אֵלּוּ, שאף העושה אחת מהן לא ימוט.

המשך דרשת רב שמלאי: אחר שהעמיד דוד את המצוות על אחת עשרה נתמעטו הדורות עוד, וְבָא יְשַׁעְיָהוּ וְהֶעֱמִידָן עַל שֵׁשׁ, דִּכְתִיב (ישעיה לג טו) 'הוֹלֵךְ צְדָקוֹת, וְדוֹבֵר מֵישָׁרִים, מוֹאֵס בְּבֶצַע מַעֲשָׁקוֹת, נוֹעֵר כַּפָּיו מֵהַחֲזִיק בַּשֹּׁחַד, אוֹטֵם אָזְנוֹ מִשְּׁמוֹעַ דָּמִים, וְעוֹצֵם עֵינָיו מֵרְאוֹת בְּרָע', ומבארת אותן הגמרא.

'הוֹלֵךְ צְדָקוֹת', זֶה אַבְרָהָם אָבִינוּ, דִּכְתִיב (בראשית יח יט) 'כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו, וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט' וגו', שמלבד שעשה בעצמו צדקות וגמילות חסדים, גם הדריך את בניו ללכת בדרכו ולעשות צדקה, וזהו 'הולך צדקות'.

'וְדוֹבֵר מֵישָׁרִים', זֶה שֶׁאֵינוֹ מַקְנִיט פְּנֵי חֲבֵירוֹ בָּרַבִּים – שאינו מצער חבירו בדבריו ברבים.

'מוֹאֵס בְּבֶצַע מַעֲשָׁקוֹת' – שמאוס עליו ממון גזול, בְּגוֹן רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֱלִישָׁע שהיה כהן, והביא לו אדם שבא לדון לפניו ראשית הגז, ולא רצה ליטול כיון שהנותן היה רגיל לתת את מתנות הכהונה שלו לכהן אחר, ודומה הדבר כאילו עושק את אותו כהן.

'נוֹעֵר כַּפָּיו מֵהַחֲזִיק בַּשֹּׁחַד', בְּגוֹן רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי, שלא רצה ליטול את פירות שדהו מאריסו שבא לדון לפניו כיון שהדבר נראה בשוחד, כמובא לעיל.

'אוֹטֵם אָזְנוֹ מִשְּׁמוֹעַ דָּמִים', דְּלָא שָׁמַע בְּזִילּוּתָא דְּצוּרְבָא מֵרַבָּנָן וְשָׁתִיק – שאינו שותק או שומע וגונחו של תלמיד חכם, ואזנו סתומה מלשמוע בגנותו ולשתוק, בְּגוֹן רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, שהיה גופו שלם שנים רבות לאחר מותו מלבד תולעת אחת שיצאה מאזנו, ואמר לאשתו בחלום שנענש בכך מפני שפעם אחת שמע בגנותו של תלמיד חכם ולא מחה כראוי לו, וכיון שהקפיד עליו הקב"ה על אותה פעם מוכח שהיה רגיל לדקדק בכך.

'וְעוֹצֵם עֵינָיו מֵרְאוֹת בְּרָע', כְּדְרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא (ב"ב נח:), 'וְעוֹצֵם עֵינָיו מֵרְאוֹת בְּרָע', זֶה מִי שֶׁאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל בְּנָשִׁים בְּשָׁעָה שֶׁעּוֹמְדוֹת עַל הַכְּבִיסָה בשפת הנהר ומגלות שוקיהן.

אלו שש המצוות שהזכיר ישעיהו, וּכְתִיב שם (ישעיה לג טז), שהמקיימן 'הוּא מְרוֹמִים יִשְׁכֹּן' [וגו'] – זוכה למעלה גדולה.

רב שמלאי מבאר שהנביאים הוסיפו ומיעטו ממנין המצוות: אחר שהעמיד ישעיהו את המצוות על שש נתמעטו הדורות עוד, וְבָא מִיכָה וְהֶעֱמִידָן עַל שָׁלֹשׁ, דִּכְתִיב (מיכה ו ח) 'הִגִּיד לְךָ אָדָם מַה טּוֹב וּמָה ה' דּוֹרֵשׁ מִמְּךָ, כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט, וְאַהֲבַת חֶסֶד, וְהַצְנֵעַ לֶכֶת עִם (ה') אֱלֹהֶיךָ', הרי שלוש מצוות, ומבארת אותן הגמרא.

'עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט', זֶה חִדְּיָן – שישקול מעשיו שיהיו כדין ולא יהיה עוול בידו, 'אַהֲבַת חֶסֶד', זֶה גְּמִילוּת חֲסָדִים. 'וְהַצְנֵעַ לֶכֶת', זֶה הוֹצָאַת הַמֵּת וְהַכְנָסַת כַּלָּה שמצאנו בשתיהן לשון 'לכת', שנאמר (קהלת ז

המשך בעמוד קא

ב) טוֹב לְלֶכֶת אֶל בֵּית אֵבֶל מִלֶּכֶת אֶל בֵּית מִשְׁתֶּה', ואם הוציא מכספו עליהם יצניע הדבר ולא יגלהו למי שאינו יודע מכך.

ומוסיפה הגמרא, **וְהָלֹא דְּבָרִים קַל וָחוֹמֶר, וּמָה דְּבָרִים שֶׁאֵין דַּרְכָּן לַעֲשׂוֹתָן בְּצִנְעָא**, דהיינו הוצאת מת עני והכנסת כלה עניה שנותן ממון לאחרים כדי שיתעסקו בהם, והרי הם יודעים מי נתן, ואף על פי כן **אָמְרָה תּוֹרָה 'וְהַצְנֵעַ לָכֶת', דְּבָרִים שֶׁדַּרְכָּן לַעֲשׂוֹתָן בְּצִנְעָא**, כגון הנותן צדקה לעני בסתר שאינו צריך להודיע זאת לבני אדם, **עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה** שעליו להצניע לכת ולא לגלות מעשיו הטובים. אחר שהעמיד מיכה את המצוות על שלש, שוב נתמעט הדור, וְחָזַר יְשַׁעְיָהוּ וְהֶעֱמִידָן עַל שְׁתַּיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נו א) 'כֹּה אָמַר ה', שִׁמְרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צְדָקָה'.

לאחר שנתמעטו הדורות עוד, **בָּא עָמוֹס וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת**, שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ה ד) 'כִּה אָמַר ה' לְבֵית יִשְׂרָאֵל, דִּרְשׁוּנִי, וְחְיוּ'.

מַתְקִיף לָהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, מנין שכוונת הפסוק שיזכו לחיים על ידי בקשת ה' בלבד, **אִימָּא 'דִּרְשׁוּנִי' בְּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ** – שמא הכוונה היא לבקש את ה' על ידי קיום כל מצוות התורה, ורק העושה כך זוכה לחיים. **אֶלָּא** דורשת הגמרא מפסוק אחר, **בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת**, שֶׁנֶּאֱמַר (חבקוק ב ד) 'וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה' – המאמין בה' ומקבל עליו עול מלכותו, במצוה זו בלבד יזכה לחיים.

דרשה נוספת בענין דומה: **אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא, אַרְבַּע גְּזֵירוֹת גָּזַר מֹשֶׁה רַבֵּינוּ עַל יִשְׂרָאֵל, בָּאוּ אַרְבָּעָה נְבִיאִים וּבִיטְּלוּם.**

הגזירה הראשונה: **מֹשֶׁה אָמַר** (דברים לג כח) 'וַיִּשְׁכֹּן יִשְׂרָאֵל בֶּטַח בָּדָד עֵין יַעֲקֹב' – מתי ישכון עם ישראל לבטח, כשיהיו צדיקים כיעקב, **בָּא עָמוֹס וּבִיטְּלָהּ**, [שֶׁנֶּאֱמַר] בפסוק (עמוס ז ה) שביקש עמוס מה', 'חֲדַל נָא מִי יָקוּם יַעֲקֹב וגו' כִּי קָטֹן הוּא' – אנא הפסק תנאי זה שאמר משה, כי מי יוכל להיות חסיד כיעקב, ומועטים הם הטובים שיהיו צדיקים כמוהו, **וּכְתִיב** שם (ז ה) 'נִיחַם ה' עַל זֹאת [וגו'] גַּם הִיא לֹא תִהְיֶה' – חזר בו ה' מתנאי זה, ויוכלו ישראל לשכון לבטח אף אם לא יהיו צדיקים כיעקב.

הגזירה השניה: **מֹשֶׁה אָמַר** (דברים כח סה) 'וּבַגּוֹיִם הָהֵם לֹא תַרְגִּיעַ' – שלא תהיה להם מנוחה בגלות, **בָּא יִרְמְיָה וּבִיטְּלָהּ**, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא א) 'עַם שְׂרִידֵי חֶרֶב הָלַךְ לְהַרְגִּיעוֹ יִשְׂרָאֵל' – אף כשיהיו ישראל שרידי חרב בגלותם, ה' מתהלך עמהם להרגיעם, דהיינו שתהיה להם שם מנוחה.

הגזירה השלישית: **מֹשֶׁה אָמַר** (שמות לד ז) 'פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים' – שנפרע מהבנים בעוון אבותיהם, **בָּא יְחֶזְקֵאל וּבִיטְּלָהּ**, שנאמר (יחזקאל יח ב) 'הַנֶּפֶשׁ הַחֹטֵאת הִיא תָּמוּת', ולא ייענשו אחרים על עוונה.

הגזירה הרביעית: **מֹשֶׁה אָמַר** לישראל (ויקרא כו לח) 'וַאֲבַדְתֶּם בַּגּוֹיִם' – שיאבדו לגמרי ולא ימצאו עוד, **בָּא יְשַׁעְיָהוּ וְאָמַר** (ישעיה כז יג) 'וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וגו', וּבָאוּ הָאֹבְדִים בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר וְהַנִּדָּחִים בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם, וְהִשְׁתַּחֲווּ לַה' בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלָם', שעתידים לחזור ולהמצא.

אגב שהביאה הגמרא את הפסוק 'ואבדתם בגויים', היא מביאה נידון בעניינו: **אָמַר רַב, מְסֻתְּפֵינָא** – מתיירא אני **מֵהַאי קְרָא 'וַאֲבַדְתֶּם בַּגּוֹיִם'**, שמשמעו שיאבדו ישראל לגמרי בגלותם ולא ימצאו.

מַתְקִיף לָהּ רַב פָּפָּא, הִלְמָא – שמא אין כוונת הפסוק שיאבדו לגמרי, אלא שיהיו **כַּאֲבֵידָה הַמִּתְבַּקֶּשֶׁת** – כאבידה שמחפשים אותה ונמצאת לאחר זמן, **דִּכְתִיב** (תהלים קיט קעו) 'תָּעִיתִי כְשֶׂה אֹבֵד בַּקֵּשׁ עַבְדֶּךָ' – אבדתי בגלות כשה אובד אשר בעליו מחפשו, כך גם אתה בקש עבדך.

מכח קושיית רב פפא חוזרת בה הגמרא, ומבארת שרב לא התיירא מהתיבות 'ואבדתם בגויים', **אֶלָּא מְסֻפֵּינָא [דְּקָרָא]** – מהנאמר בסוף אותו פסוק **'וְאִכְלָה אֶתְכֶם אֶרֶץ אוֹיְבֵיכֶם'**, שמשמע שייאכלו לגמרי ולא יישאר מהם מאומה. **מַתְקִיף לָהּ מַר זוּטְרָא, דִּלְמָא** – שמא כוונת הפסוק שייאכלו ישראל **כַּאֲכִילַת קִישׁוּאִין וְדִילּוּעִין**, אשר אוכלים את מקצתן ומותירים את השאר, ואף ישראל לא ייאכלו כולם אלא רק חלקם.

הגמרא מביאה שני מעשים בענין הגלות, ונבואות הגאולה: **וּכְבָר הָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְרַבִּי עֲקִיבָא, מְהַלְּכִין בַּדֶּרֶךְ, וְשָׁמְעוּ קוֹל הֲמוֹנָהּ שֶׁל רוֹמִי מִפַּלְטָהּ** – מרחובות שווקיה, [בְּרוֹחֹק] – ממרחק גדול של מֵאָה וְעֶשְׂרִים מִיל, **וְהִתְחִילוּ הֵם בּוֹכִין, וְרַבִּי עֲקִיבָא מְשַׂחֵק.**

אָמְרוּ לוֹ לרבי עקיבא התנאים שהלכו עמו, **מִפְּנֵי מָה אַתָּה מְשַׂחֵק, אָמַר לָהֶם, וְאַתֶּם מִפְּנֵי מָה אַתֶּם בּוֹכִים. אָמְרוּ לוֹ, גּוֹיִם הַלָּלוּ שֶׁמִּשְׁתַּחֲוִים לַעֲצַבִּים וּמַקְטִירִים לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, יוֹשְׁבִין בְּשֶׁט וְהַשְׁקֵט, וְאָנוּ בֵּית הֲדוֹם רַגְלֵי אֱלֹהֵינוּ – בית המקדש, שָׁרוּף**

בָּאֵשׁ, וְלֹא נִבְכֶּה. אָמַר לָהֶן רבי עקיבא, לָכֵן [–מפני כך] אֲנִי מְצַחֵק, שבראותי הצלחתם הריני לומד קל וחומר, וּמַה לְעוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ הַמשתחוים לעבודת כוכבים כָּךְ, שיושבים בהשקט ושלוה בעולם הזה, לְעוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שעתיד ה' לשלם להם שכר טוב.

מעשה נוסף בענין דומה: שׁוּב פַּעַם אַחַת הָיוּ תנאים אלו עוֹלִין לִירוּשָׁלַיִם, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְהַר הַצּוֹפִים קָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם כדין הרואה ירושלים ובית המקדש בחורבנם. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְהַר הַבַּיִת, רָאוּ שׁוּעָל שֶׁיָּצָא מִמקום בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים, הִתְחִילוּ הֵן בּוֹכִין וְרַבִּי עֲקִיבָא מְצַחֵק. אָמְרוּ לוֹ, מִפְּנֵי מָה אַתָּה מְצַחֵק, אָמַר לָהֶם, מִפְּנֵי מָה אַתֶּם בּוֹכִים. אָמְרוּ לוֹ, מָקוֹם שֶׁכָּתוּב בּוֹ (במדבר א נא) 'וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת', וְעַכְשָׁיו שׁוּעָלִים הִלְכוּ בּוֹ, וְלֹא נִבְכֶּה.

אָמַר לָהֶן רבי עקיבא, לָכֵן אֲנִי מְצַחֵק, דִּכְתִיב בפסוק (ישעיה ח ב) לאחר שציוה ה' את ישעיהו לכתוב על גיליון שהחורבן ממהר לבוא, 'וְאָעִידָה לִי עֵדִים נֶאֱמָנִים אֵת אוּרִיָּה הַכֹּהֵן וְאֵת זְכַרְיָה בֶּן יְבֶרֶכְיָהוּ', ויש להקשות על פסוק זה, וְכִי מָה עִנְיַן אוּרִיָּה אֵצֶל זְכַרְיָה, והרי אוּרִיָּה התנבא בְּמִקְדַּשׁ רִאשׁוֹן, וּזְכַרְיָה התנבא בְּמִקְדַּשׁ שֵׁנִי. אֶלָּא כך הוא ביאור הפסוק, תְּלָה הַכָּתוּב נְבוּאָתוֹ שֶׁל זְכַרְיָה שהתנבא על החורבן, בִּנְבוּאָתוֹ שֶׁל אוּרִיָּה שהתנבא על החורבן, דִּכְתִיב בְּאוּרִיָּה כְּתִיב (מיכה ג יב) 'לָכֵן בִּגְלָלְכֶם צִיּוֹן שָׂדֶה תֵּחָרֵשׁ [וגו'] וירוּשָׁלַם עִיִּין תִּהְיֶה וְהַר הַבַּיִת לְבָמוֹת יָעַר', וּבִזְכַרְיָה כְּתִיב (זכריה ח ד) 'עוֹד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וּזְקֵנוֹת בִּרְחוֹבוֹת יְרוּשָׁלָם, וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ מֵרֹב יָמִים'. עַד שֶׁלֹּא נִתְקַיְּמָה נְבוּאָתוֹ שֶׁל אוּרִיָּה, הָיִיתִי מִתְיָירֵא שֶׁלֹּא תִּתְקַיֵּם נְבוּאָתוֹ שֶׁל זְכַרְיָה, עַכְשָׁיו שֶׁנִּתְקַיְּמָה נְבוּאָתוֹ שֶׁל אוּרִיָּה, בְּיָדוּעַ שֶׁאַף נְבוּאָתוֹ שֶׁל זְכַרְיָה מִתְקַיֶּמֶת לעתיד לבוא.

מסיימת הגמרא: בַּלָּשׁוֹן הַזֶּה אָמְרוּ לוֹ חבריו לרבי עקיבא, עֲקִיבָא נִיחַמְתָּנוּ.

הדרן עלך אלו הן הלוקין וסליקא לה מסכת מכות